

Události před 150 roky – opsáno z farní kroniky rtyňské. Zprávu zaznamenal Jan Matouš ustanovený na zdejší faru nařízením biskupské, veledůstojné konzistoře od 27. prosince 1863 do 15. února 1869

Rok 1866 byl osudný pro Rakousko, zvláště pak pro Čechy a Moravu, kteréžto země musely až do dna vypítí kalich utrpení. Jmenovitě Čechy byly po dlouhou dobu rejdištěm válčících vojsk a naše vlast dlouho bude jeviti stopy zhoubné války, kteráž celé kraje v největší bídu uvrhla. Velká část obyvatelstva přivedena jest nešťastnou válkou s Prusy úplně na mizinu. Rolníkům pobráni koně, takže nemohli na polích pracovati, kraje, kde bylo bojováno, jsou tak zpustošeny, že se za dlouhý čas nevzpamatujou.

A co bylo příčinou té kruté vojny. Musel bych mnoho zde psáti, kdybych to dopodrobna vyjádřiti měl, proto jen krátce: Prusko chtělo Rakousko z německého spolku vyloučiti a nad celým Německem moc získat, čemuž ale Rakousko na odpor stálo a z toho povstala válka tato strašlivá.

Dne 23. června vpadli Prusové třema mocnými proudy do Čech, a sice od Drážďan, od Lisy a přes Broumov. Prusové báli se sice, jak sami pravili, že na ně v lesnatých horách pomezí českého někdo vyrazí a nazpět je zažene. Ale to se nestalo, hory české, na nichž bylo tak snadno

přemoci a zničití nepřitele, byly neobsazeny a tak se Prusové dostali do Čech beze všeho odporu. První srážka stala se dne 25. června u Hodkovic, mezi Libercem a Turnovem a naši přinuceni byli až k Podolí ustoupiti, kde bitva svedena byla, v nížto opět Prusové zvítězili a vojsko Rakouské až k Jičínu zahnali, kdež opět 29. června nová bitva byla, v nížto naši zase porážku utrpěli a k Hořicům ustupovali. Toho samého času bylo bojováno také u Trutnova, a sice 27. června, kdež Rakušané zvítězili, ale však již druhého dne převeliké moci Prusů až do Králového Dvora ustoupiti museli, kdež se bitva strhla, z níž nepřítel opět co vítěz vyšel. Mezi tím, co se toto dalo u Trutnova a Dvora Králové, táhl pruský generál Steinmetz průsmekem náchodským. Zde stála u celního domu dvě děla rakouská, eskadrona dragounů a asi 60 mužů pěchoty, kterážto hrstka musela ovšem hned prchatí před mračnami vojska nepřátelského. Okolo 7. hodiny večerní dne 26. června tábořilo již několik tisíc Prusů v Krásném údolí před Náchodem, sílíce na druhý den. Druhého dne postoupili Prusové až na Branku, kdežto u kostela sv. Václava bitva svedena byla, v níž vojsko rakouské, ač velmi udatně bojovalo, přemoženo a ke Skalici zahnáno bylo. Toho dne padlo okolo 4000 Rakušanů. Dne 28 června přišlo to u Skalice k nové bitvě a i tu opět jako všude jinde Prusové zvítězili. Ve všech těchto dosavadních bojích ztratila armáda rakouská okolo 40000 mužů, a proto

vrchní velitel severní armády, rytíř Benedeti, stahoval veškeré vojsko mezi Josefovem a Hradcem Králové, chystaje se takto k bitvě rozhodné, která dne 6. července svedena byla a v nížto Rakušané na hlavu poraženi byli a v největším zmatku přes pole, pahorky, příkopy, potoky a bahniska prchali a vojáci hladem, žízní a umdlením padali polomrtví k zemi. Mnoho bídně jich zahynulo v Labi u Hradce a kulemi pronásledujících je vítězů. Bylo to podívání strašlivé, srdcelomné. Tak se skončila válka na půdě české. Nyní měla i Morava pít kalich hořkého utrpení nebo Prusové táhli tam trojí cestou. Vojsko rakouské ustupovalo pořád před nepřítelem až dne 15. července svedená byla bitka u Tovačova na Moravě, kdež naši opět prohráli. Nyní obrátili se Prusové k Prešpurku do Uher, kdež se jim Rakušané postavili na odpor a dne 22. července byl u Lamače (Lümanau) boj krvavý, v němž by byla veliká část rakouského vojska padla v zajetí, kdyby před rozhodnutím boje nebylo bylo ohlášeno, že jest příměří uzavřeno, načež obě strany ustaly od dalšího krveprolévání a nedlouho na to byl mír s Pruskem uzavřen ovšem s podmínkami pro Rakousko velmi smutnými. Toho samého času, když Rakousko vedlo válku s Prusy, bojovalo také s Itáliány, kteří si Království benátské přivlastnit usilovali. Zde bylo vojsko rakouské pod vedením arciknížete Albrechta šťastnější, nebo dne 24. června svedená byla bitva u Kustozi s vojskem italským, nad nímž vojsko rakouské dobylo slavného vítězství. Následkem tohoto vítězství bylo příměří s Itáliány uzavřeno. Císař pán chtěje mítí konec války s Itáliány ustoupil Benátsko francouzskému císaři Napoleonovi. Italiáni však nechtěli Benátsko darem od Napoleona přijmout, ale chtěli si ho i s jižním Tyrolskem vydobýti, a protože znovu překročili hranice, ale nedařilo se jim, jak si mysleli, anto všude velký odpor našli a dne 20. července bylo loďstvo italské u dalmatského ostrova Lissy od loďstva rakouského pod admirálem Tegetthofem úplně poraženo. Tyto okolnosti přinutili Italiány, že mír s Rakušany uzavřeli.

A jaké byli následky uzavření míru s Prusy a Itáliány. Jak jsem již s vrchu řekl velmi smutné. Císař pán svolil totiž, aby Benátsko bylo spojeno s Královstvím italským, uznal spolek německý za zrušený a nadto muselo Rakousko pruské vládě 20 milionů tolarů, co náhradu válečnou vyplatiti.

Válka tato uvalila tedy na celé Rakousko, zvláště na Čechy velké neštěstí. Vítězní Prusové na mnoha místech krutě řádili, drancovali, odníмали dobytek. Tak například musela obec Rtyně 48 krav a mnoho koňů dáti – co nemohli pobrati, zlomyslně zničili, kde nic nenašli, týrali lid. Všude ukládali obyvatelstvu velké dávky, na které vydávali písemné stvrzení, to byly pověstné pruské rekvizice, které dosahovaly takové výše, že nebylo možno jim zadost učinit. Ať mlčím o jiných místech, řeknu jen, že Praha musela 800000 zl. za rekvizice tyto zaplatiti.

Nemohu opomenout se i o tom zde zmíniti, že největší strach a úzkost se mne dne 28 června zmocnila, kdežto jedno rezervní oddělení Prusů kolem zdejšího chrámu se rozložilo a k bránění se chystalo. Musel jsem hned klíče od kostela velícímu setníku odevzdati, ten samý mně nařídil, bych jim trámy opatřil, které z okna do okna položiti chtěli, aby z nich pohodlněji stříletí mohli. Já jim je však opatřiti nemohl, a proto brali, kde co bylo, aby se tu ve věži a na hřbitově zatarasili. Mimo to mi jeden důstojník radil, bych všechno, co v horních pokojích mám, dolu odnést dal, dokládaje, že kostel a dům farní zničen bude, pakli vojsko rakouské od Úpice až sem postoupí. I počali jsme tedy všecko zhůry dolů snášeti a do kvelbu a sklepa skládati. I z kostela bych rád aspoň obrazy vynesl, ale nebylo mi víc dovoleno.

Přes dvě hodiny trvali jsme všichni v tom největším strachu, na útěk jsouce připraveni, an tu přišla zpráva, že vojsko rakouské ustupuje, a tak opět všichni nasytivše se dříve, mnozí z nich

tím, co v domě bylo, zase odtáhli. Toho samého dne a pak i druhého prošlo zde okolo 50000 Prusů s kanony, s lodčkami a s jiným vojenským náčiním. Hrůzy a úzkosti naplňovali každého, kdož to vše viděl. Než tuto šli nepřátelé jen veskrz a trpěli jsme všichni dost. – Kdo ale vysloví utrpení těch ubohých lidí, kde bylo bojováno.

Dokud bylo bojováno a nepřítel v zemi byl, nebylo nic, aneb málo pracováno, teprv po jeho odchodu počali se lidé opět po práci ohlížeti, a to trvalo až do 18. září, nebo toho dne opustili Prusové Prahu a brzy potom i českou zem. Ale již za pobytu jich v zemi a ještě více po odchodu jejich, objevil se u nás rovněž krutý nepřítel – cholera. Veliké množství lidí, okolo 50000 kleslo v Čechách, na Moravě a Rakousích a v Uhřích za obět' této strašlivé nemoci. V zdejších okolí řádila nemoc tato nejstrašlivěji v Náchodské, Hronovské a Úpické kolatuře. V zdejší obci ale, ač se jich mnoho rozstonalo, jen 6 obyvatel na tuto nemoc zemřelo. A tak zůstal rok 1866 zapsán v dějinách českých, jakožto rok velkého utrpení a těžkého zkoušení.

Cesta císaře Františka Josefa I. po Moravě Čechách a Rakousku – To veliké neštěstí, jaké válka s Prusy uvalila na Rakousko, dojalo srdce mocnáře. On spolu cítil tyto strasti s národy, těžce navštívenými a uznáváje to za dobré, odhodlal se navštívit ta místa, kde válka tak strašlivě zuřila. Nejdříve přijel ku konci října do Brna, potom odebral se do Olomouce a dále do Slezska horního. Odtud pak jel do Prahy a do severních Čech, kde město Liberec, jakož i jiná města navštívil a 1. listopadu do Jičína se vrátil, tu na den dušiček přítomen byl oběti mše sv. a zase přes Pilníkov do Trutnova se odebral. Navečer toho samého dne přijel do Ratibořic, kdež na zámku knížecím přenocoval. Druhého dne ráno odebral se na bojiště u Skalice a užřev tu to velké množství vojenských hrobů ověčených, nemohl se ubránit slzám bolestným. Velmi dojat přijel do města Skalice, kdež jej nesčíslný zástup lidí uvítal. Zde promluviv s mnohými odejel dále do Josefova, Hradce a přes Pardubice k Jihlavě, odtud pak do Rakous a dne 7. listopadu vrátil se opět do Vídně. Kamkoliv mocnář tento těžce zkoušený přišel, všude těšil, pomáhal a dobrodiní prokazoval, takže tato cesta jeho dlouhá léta v paměti lidu se udrží.

Skromná úroda tohoto roku 1866. Nebylo toho dosti, že zdejší hornaté krajiny navštíveny byly válkou a nemocí strašlivou. K těmto dvou metlám Božím, přidružila se ještě velmi citelná neúroda brambor. Ačkoliv žito zjara sem tam pomrzlo a tudíž velmi málo sypalo, bylť nedostatek jeho ostatním obilím, které se sem tam dobře urodilo, nahrazen. Ale brambor bylo tak málo, že mnozí sotva satbu nazpět dostali. Ano jeden zdejší občan vysázal zjara 8 korců (*korec cca 93 litrů*) a na podzim sklídl 4 korce nechutných malých brambor. Tento nedostatek brambor jest zvláště pro zdejší krajinu velmi citlivý, protože brambory jsou pro zdejší kraj pro lid obecný nejhlavnější část potrawy.

Můj komentář.

Někde jsem četl, že se jednalo o poslední gentlemanskou válku. Jak vyplývá z výše uvedeného textu, nebylo na ní nic ušlechtilého. Obyvatelé trpěli všemi důsledky války a voják, musel usilovat, aby zabil protivníka, jinak by ho zabil on. A kdyby chtěl z důvodů nesouhlasu z boje odejít, zastřelil by ho jeho nadřizený důstojník. Takže na žádné válce není nic ušlechtilého. Ušlechtilým je mír, který lze pojmenovat jako nejvyšší hodnotu jakéhokoliv společenského

úsilí, a ten v našich končinách trvá díky Bohu a Evropské unii již delší čas. Možná není toto společenství zcela dokonalé, ale není mi známo, že by kdy existovalo něco lepšího.

Bůh ať žehná Evropě a naší zemi. A. Rubáček